

УДК 347.78

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.25>

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ КІНЕМАТОГРАФІЧНОГО ТВОРУ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ

Черевко П.П.,*доцент, кандидат юридичних наук
доцент кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Черевко П.П. Поняття та сутність кінематографічного твору як об'єкта правової охорони в авторському праві.

У даній статті автор розкриває юридичну природу та сутність кінематографічного твору як об'єкта авторського права. Відзначається, що сучасне законодавство України не має законодавчої дефініції кінематографічного твору, але в Законі України «Про авторське право і суміжні права» пропонується визначення аудіовізуального твору, який не може бути ототожнений із кінематографічним твором. Звертається увага, що багато важливих міжнародних нормативно-правових документів у сфері захисту авторських прав оперують поняттям кінематографічні твори та дають його визначення (Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, Європейська конвенція про спільне кінематографічне виробництво тощо). Ряд зарубіжних країн також володіють законодавчою дефініцією кінематографічних творів (Канада, Франція тощо). На підставі існуючих у доктрині права інтелектуальної власності визначень кінематографічних творів, їх авторсько-правових характеристик та чинного законодавства України, пропонується виокремлювати загальні та спеціальні ознаки кінематографічних творів. Перші проявляються у всіх творах, у тому числі й кінематографічних, а останні предметно розкривають сутність кінематографічних творів. Зокрема, до них автор пропонує віднести наступне: 1) кінематографічний твір представляється у вигляді кадрів; 2) кадри послідовні; 3) кадри поєднані творчим задумом; 4) твір доступний для сприйняття за допомогою технічних засобів; 5) послідовність кадрів утворює рухоме зображення. Ілюструється взаємозв'язок даних ознак, де одні впливають з інших. Аналізується структура кінематографічного твору, де виділяються охоронювані та неохоронювані його елементи. Робиться висновок, що кінематографічний твір можна віднести до складних творів серед об'єктів авторського права, а тому для належної експлуатації кінематографічного твору необхідно, щоби його виробники дотримувалися немайнових та майнових прав на ті об'єкти права інтелектуальної власності, які були використані під час створення кінофільму.

Ключові слова: авторське право; кінематографічний твір; ознаки; структура; правова охорона.

Cherevko P.P. The concept and essence of a cinematographic work as an object of legal protection in copyright law.

In this article, the author reveals the legal nature and essence of a cinematographic work as an object of copyright. It is noted that the current legislation of Ukraine does not have a legislative definition of a cinematographic work, but the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" proposes a definition of an audiovisual work, which cannot be equated with a cinematographic work. It should be noted that many important international legal documents in the field of copyright protection operate with the concept of cinematographic works and give its definition (Bern Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, European Convention on Joint Cinematographic Production, etc.). A number of foreign countries also have a statutory definition of cinematographic works (Canada, France, etc.). On the basis of definitions of cinematographic works existing in the doctrine of intellectual property law, their copyright characteristics and the current legislation of Ukraine, it is proposed to distinguish general and special features of cinematographic works. The former are manifested in all works, including cinematographic works, and the latter objectively reveal the essence of cinematographic works. In particular, the author proposes to include the following: 1) the cinematographic work is presented in the form of frames; 2) frames are consecutive; 3) the frames are combined with a creative idea; 4) the work is available for perception using technical means; 5) the sequence of frames forms a moving image. The relationship between these features is illustrated, where some follow from others. The structure of the cinematographic work is analyzed, where its protected and unprotected elements are distinguished. It is concluded that a cinematographic work can be classified as a complex work among the objects of copyright, and therefore, for the proper exploitation of a cinematographic work, it is necessary that its producers observe non-property and property rights to those objects of

intellectual property law that were used during the creation movie

Keywords: copyright; cinematographic work; signs; structure; legal protection.

Постановка проблеми. Кінематографічні твори становлять собою рушійний сегмент сучасної розважальної індустрії. Кінотвори приносять своїм творцям багатомільярдні прибутки, а тому вони зацікавлені в створенні надійної правової охорони даного об'єкту. Не маловажне значення у цій ролі відводиться законодавству в сфері інтелектуальної власності, яке повинно гарантувати економічні інтереси тих осіб, яким належать майнові права на кінематографічні твори. Адже їхні капіталовкладення у створення кінофільмів можуть сягнути декілька сотень мільйонів доларів, а прибутки від них можна вираховувати не тільки шестизначними, але і дев'яти значними цифрами.

Особливістю кінематографічних творів є те, що їх складовими елементами можуть бути результати творчої діяльності, які мають значення самостійних об'єктів інтелектуальної власності. Правовий режим даних об'єктів може охоплюватися не тільки авторським правом, але й іншими правовими інститутами підгалузі права інтелектуальної власності (суміжних прав, патентного права, торгівельних марок тощо). Все це накладає свій відбиток не тільки на особливість режиму правової охорони кінематографічних творів, але і на їх поняття та сутність. У зв'язку з цим наукові дослідження, які направлені на розкриття їхньої природи є вкрай актуальними та відповідають потребам не тільки теорії, але і практики права інтелектуальної власності.

Стан опрацювання. Поняття та сутність кінематографічних творів була предметом вивчення таких авторів як Бурлаков С.Ю., Лубчук О., Павлов А.І., Петров М.В., Райгородський Н.А., Семенюк О.С., Чернишева С.А., Штефан А.С. тощо. Разом із тим, в 2022 році був прийнятий новий Закон України «Про авторське право та суміжні права», положення якого в сфері правової охорони кінематографічних творів науково опрацьовані не були.

Мета статті полягає у розкритті юридичної природи та особливостей правової охорони кінематографічних творів, їх ознак та структури, виходячи із сучасного розвитку цивільного законодавства та цивільно-правової доктрини.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка країна зацікавлена у розвитку національного кінематографу. Не є виключенням й Україна, яка відповідно до Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» сприяє розвитку національного кінематографу з метою створення належних правових і економічних умов, необхідних для розвитку кінематографії; формування економічно самодостатньої, конкурентоспроможної на міжнародних ринках індустрії кінематогра-

фії, виробництва фільмів, інших аудіовізуальних творів; створення сприятливих умов та розвиток сучасної інфраструктури для виробництва, демонстрування і розповсюдження фільмів; створення сприятливого режиму оподаткування та надання підтримки виробництву, демонструванню і розповсюдженню національних фільмів в Україні та за кордоном; збільшення податкових надходжень за рахунок розвитку індустрії кінематографії; запровадження механізмів залучення позабюджетних коштів, у тому числі іноземних інвестицій та коштів від іноземних суб'єктів кінематографії; популяризації українських цінностей, української мови та культури, підвищення інтересу масового глядача до національних фільмів; створення належних правових механізмів для захисту прав інтелектуальної власності; створення якісної освітньої бази для підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері кінематографії; створення умов для збільшення кількості робочих місць, посилення соціальних гарантій працівників кінематографії; розвитку матеріально-технічної бази кінематографії, виробництва, демонстрування, розповсюдження та популяризації фільмів; активізації міжнародного, міждержавного, зовнішньо-економічного співробітництва та покращення іміджу України на міжнародному ринку як країни, що має розвинену і висококонкурентну індустрію кінематографії (ч. 2 ст. 3) [1].

Важливе значення у процесі розвитку національного кінематографу відіграє сприятливий інвестиційний клімат, завдяки якому можливе фінансове вливання у процес створення національних кінофільмів. Але іноземне інвестування буде мати місце тільки в тому разі, якщо в Україні буде забезпечена належна правова охорона «кінематографічних творів», оскільки любий інвестор в кінцевому результаті хоче отримати дивіденди від своїх вкладень. Тому чинне законодавство України повинно відповідати потребам сучасного кінематографу та створювати належні гарантії правової охорони «кінематографічних творів». У зв'язку з цим спочатку варто розібратися з тим, що саме розуміють під «кінематографічним твором» та якими правовими інститутами права інтелектуальної власності він охороняється.

Всі суб'єкти кінематографії за своїм спрямуванням діляться на різноманітні групи: за критерієм створення фільмів – автори і виконавці; за критерієм виробництва фільмів – кіностудії, відеостудії, студії, продюсери тощо; за критерієм розповсюдження фільмів – виробники, дистриб'ютори (прокатники) фільмів, кінокопіювальні підприємства, фонди фільмів, архіви кіно, фото-, фоновдокументів тощо; за критерієм демонстрування (публічного показу, публічного сповіщення і публічної демонстрації) фільмів – кінотеатри, кіноустановки, відеоустановки, канали мовлення телебачення (эфірного, кабельного, ефірно-кабельного,

супутникового тощо) тощо (ст. 7 Закону України «Про кінематографію») [2]. Як бачимо, поведінка суб'єктів кінематографії здійснюється навколо такого об'єкту як фільм. Відповідно до ст. 3 указанного Закону фільм – це аудіовізуальний твір (у тому числі телевізійні серіали та їх окремі серії), що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників. Тлумачний словник української мови розуміє фільм як твір кіномистецтва, кінокартину; тонку прозору плівку з нанесеним на неї світлочутливим шаром, яку використали для фотографічного й кінематографічного знімання [3, с. 596].

Кінематографічний твір не є новим об'єктом авторського права, але його «молодість» і своєрідність обумовлюють необхідність коригування багатьох традиційних положень авторського права, а правовий режим фільму підлягає розгляду з урахуванням усіх особливостей останнього.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право та суміжні права» аудіовізуальний твір – це твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення [4].

Отже, кінематографічний твір відноситься до аудіовізуального твору, а тому підпадає під режим об'єктів авторського права. Подібний висновок підтверджується положенням Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Зокрема, вона до літературних та художніх творів відносить «кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені» [5]. Аналогічним чином Європейська конвенція про спільне кінематографічне виробництво термін «кінематографічний твір» визначає як твір будь-якої тривалості чи твір на будь-якому носії, зокрема художні кінематографічні твори, мультиплікаційні та документальні фільми, який відповідає положенням, що регулюють кіновиробництво і є чинними на території кожної з відповідних Сторін, та призначений для демонстрування в кінотеатрах (п. "а" ст. 3) [6].

Таким чином, закони України «Про кінематографію», «Про авторське право і суміжні права», Цивільний кодекс України [7] не вживають термін кінематографічні твори, в той час як міжнародні нормативні акти його використовують у контексті об'єктів авторського права. Хоча, якщо взяти до уваги Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, то в сьомому розділі, що

присвячений мистецтвознавчій експертизі вживається термін «кінематографічні твори». Наприклад, «чи мають місце в наданому на дослідження творі (літературному, кінематографічному, театральному, видовищному) сцени порнографічного характеру?» (п. 7.3 Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень) [8]. Правда, в цьому відомчому акті стосовно портретної експертизи вживається термін «кінострічка». Тому варто привести національне законодавство до міжнародних стандартів, оскільки вживання таких термінів як «аудіовізуальний твір», «фільм», «кінострічка», де одні слова виступають синонімом до «кінематографічного твору», є його матеріальним втіленням або ж більш ширшим поняттям. Все це не полегшує розуміння законодавства у сфері інтелектуальної власності, яке стосується кінематографічної діяльності, внаслідок чого О. Лубчук пропонує закріпити законодавче визначення кінематографічного твору [9].

Якщо взяти до уваги законодавство зарубіжних країн, то відповідно до п. 6 розділу 2 Закону про авторське право Канади поняття «кінематографічний твір» включає будь-який твір, створений способом, аналогічним кінематографії, у супроводі або без супроводу музики для кінофільму [10]. У Франції ст. 1 Закону про авторське право і суміжні права виробників фонограм і відеограм, аудіовізуальних програм мовлення [11] визначає, що «кінематографічні твори й інші твори, що складаються з послідовно мінливих картинок, зі звуком або без нього, спільно називаються аудіовізуальним твором». Тобто аудіовізуальні твори є більш ширшим поняттям ніж кінематографічні твори. Але, як справедливо зауважує С. Безклубенко, «за цим визначенням до категорії фільмів цілком «законно» можуть бути віднесені всі телевізійні передачі, попередньо чи й у момент виробництва зафіксовані на ту чи іншу плівку...: від інтерв'ю з перехожими на вулицях міста, рекламних роликів, відеокліпів аж до запису концертів по трансляції і навіть репортажу про футбольний матч. Бо вони, як правило, складаються з «епізодів», об'єднаних певним «творчим задумом» і є результатом спільної праці авторів, виконавців, виробників» [12, с. 87].

Варто звернутися до поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо поняття «кінематографічного твору», що дасть можливість вивести певні узагальнені риси досліджуваного об'єкту.

Ще в далеких 50 роках минулого століття Н.А. Райгородський під «кінематографічним твором» розумів готовий, створений на основі кіносценарію твір – кінофільм. Кінофільм являє собою твір ідеологічного змісту, тобто кінофільм – це твір творчого характеру, об'єктивований на площину шляхом динамічних фотографічних зображень подій, дій, різних сценічних постановок. Причому

слід розрізняти матеріальну і духовну складову в кінематографічному творі. Матеріальна складова кінематографічного твору виражається у вигляді кінострічки. Кінострічка є засобом фіксування твору з метою його наступної демонстрації, а кінофільм є візуальним записом, що складається з безперервної послідовності образів (кадрів), що демонструються глядачеві. Ось чому фільм як об'єктивно існуючу дійсність можна розглядати в двох аспектах: як матеріальний об'єкт, тобто річ (стрічка з зафіксованою на ній інформацією), і як твір творчості (об'єкт авторського права) [13, с. 3–5].

А.І. Павлов стверджує, що кінематографічний твір являє собою комплекс ідей і образів, що одержують специфічну форму вираження й об'єктове закріплення на кінострічці [14, с. 4].

М.В. Петров під поняттям «кінематографічний твір» розуміє творчий твір, створений з метою демонстрації на кіноекрані [15, с. 15].

Із вказаними визначеннями не погоджується С.Ю. Бурлаков. Так, ознака закінченості не завжди притаманна твору. Безумовно, на екрані бачимо закінчений цілісний твір, але не виключена можливість зміни деяких сцен надалі, незалежно від первісного показу. Крім того, за законодавством ряду країн заборонено показ сцен еротики (порнографії) і насильства, використання ненормативної лексики, тому за рішенням уповноважених органів (в Україні на підставі Закону України «Про захист суспільної моралі» [16]) ці сцени можуть бути взагалі вилучені з фільму або показані частково. Отже, можна зробити висновок, що закінченість (або готовність) кінематографічного твору не повинна вважатися обов'язковим критерієм охороноздатності, оскільки твір є об'єктом авторського права з моменту його створення і не має значення закінчений він чи ні. Історія знає багато прикладів, коли незавершені, за думкою автора, твори (музика, ескізи малюнків, вірші тощо) ставали шедеврами світового мистецтва. Такий підхід можна розповсюдити стосовно кінотворів, оскільки процес створення кінематографічного твору складний і не завжди передбачуваний (брак коштів, смерть актора, творча невдача тощо).

Доцільність існування такої ознаки, як створення твору на основі кіносценарію, можна поставити під сумнів, оскільки, наприклад, видовий, подійний кінематографічний твір створюється за робочим планом, а не за сценарієм. Безсумнівно, сценарій грає дуже важливу роль і є невід'ємною складовою творчого процесу створення кінотворів, але визначати його як обов'язковий критерій для всіх кінематографічних творів, на нашу думку, недоречно. Тому щодо сценаріїв як складових елементів кінематографічного твору слід в кожному випадку враховувати вид кінотвору (аудіовізуального твору).

Ознака творчості в кінематографічному творі є обов'язковою, а от критерій цільового призначення (використання для показу на кіноекрані) в сучасних умовах дещо змінюється, адже зараз є можливим перегляд кінематографічних творів не тільки на кіноекрані, але й за допомогою телевізора, монітору комп'ютера, проекційного екрану тощо, і головним є те, що перегляд (сприйняття) можливий лише завдяки застосуванню технічних пристроїв [17, с. 21–22].

Підсумовуючи свої дослідження, С.Ю. Бурлаков робить висновок, що кінематографічний твір – це синтетичний колективний аудіовізуальний твір, що створюється внаслідок праці, яка носить творчий характер і, який складається з низки зображень, що послідовно змінюються (зі звуковим супроводом або без нього), створених в умовах кіновиробництва для показу на кіноекрані, об'єднаних між собою єдиним творчим задумом і художньо-зображувальними засобами, що зафіксовані на певному матеріальному носіїві, відтворення та сприйняття якого можливе виключно за допомогою технічних засобів [18, с. 13].

Кінематографічний твір підлягає охороні, як оригінальний твір. Особа, яка має авторське право на кінематографічний твір, користується такими ж правами, як і автор оригінального твору (ст. 14bis Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів) [5]. Оригінальність стосовно аудіовізуального твору вказує на те, що твір не повинен бути скопійований з іншого твору й має містити значний обсяг власного творчого матеріалу, зауважує О. Лубчук. [19, с. 224].

Якщо виходити із легального визначення аудіовізуального твору, до спеціальних ознак кінематографічного твору можна віднести наступне: 1) твір представляється у вигляді кадрів; 2) кадри послідовні; 3) кадри поєднані творчим задумом; 4) твір доступний для сприйняття за допомогою технічних засобів; 5) послідовність кадрів утворює рухоме зображення. Отже, основою кінематографічного твору є кадр, який за певних умов може користуватися правовою охороною як самостійний твір. Всі вищеописані ознаки кінематографічного твору між собою об'єктивно взаємопов'язані. Зокрема, один кадр ніколи не утворить кінематографічний твір, а тому їх має бути декілька. Групу кадрів потрібно розташувати у певній послідовності, щоб продемонструвати певний творчий задум. Але кадри доводяться до глядача кінематографічного твору за допомогою технічних засобів, які статичне зображення перетворюють в рухове. Перед нами постає зорова картинка, яка сприймається глядачами на кіноекрані.

Кажучи про кінематографічний твір, С.А. Чернишова зазначає, що кінематографічний твір – поняття широке, оскільки воно охоплює різноманітні здобутки у кіно. Це сценарії, сценарні плани, дикторський текст, текст пісень, кінофільми тощо

[20, с. 79]. На наш погляд, не варто ототожнювати та змішувати зовсім різні, самостійні об'єкти авторського права, однак можна погодитися з тим, що всі ці творчі здобутки входять як складові елементи в кінематографічний твір.

Кінематографічний твір має складну внутрішню структуру. З одного боку, кінематографічний твір є самостійним об'єктом авторського права, а з іншого – комплексним твором, оскільки він поєднує в собі кілька самостійних результатів творчого та технічного характеру, однак така сукупність не є «збіркою». В цій сукупності можна окремо виділити сценарій, музичний твір, яка може бути як спеціально створена для кінематографічного твору, так і написана раніше, декорації, костюми, постановку танців, малюнки мультиплікаційні персонажі тощо. Як справедливо зауважує О.С. Семенюк, кінематографічні твори є результатом співпраці, різнорідної за своїм творчим характером, але створений продукт є цілісним, об'єднаним єдиним задумом об'єктом інтелектуальної власності [21, с. 1].

Об'єднуючи в собі кілька самостійних об'єктів авторського права, кінематографічний твір втрачає свій естетичний вигляд і художній задум, якщо вилучити з нього один складовий об'єкт-елемент або замінити його на інший, а іноді вилучення такого елемента об'єктивно неможливе, оскільки втрачається основа кінематографічного твору. Так, навряд чи можливо об'єктивне існування художнього (ігрового) фільму без гри акторів або ж неможливе існування мультиплікаційного твору без малюнків персонажів та існування документального фільму без натуральних зйомок оператора.

З іншого боку, слід погодитися з позицією А.С. Штефан, що твір може містити не охоронювані елементи: не оригінальну назву, персонажів; загальні знання у певній сфері; фрагменти об'єктів, які не мають авторсько-правової охорони [22, с. 124].

Виходячи з наведеного, можна зазначити, що кінематографічний твір є складним твором авторського права, який містить у собі самостійні об'єкти авторських і суміжних прав (сценарій, музичний твір, літературний твір, декорації, костюми, виконання тощо).

Висновки. Кінематографічні твори виступають самостійним об'єктом права інтелектуальної власності та охороняються нормами авторського права. Кінематографічний твір базується на окремих результатах творчої діяльності, що можуть бути об'єктами самостійної правової охорони у сфері права інтелектуальної власності. До таких об'єктів можна віднести кіносценарій, музичний твір з текстом чи без, художні декорації, фотографічні зображення тощо. Крім цього, ігровий кінематографічний фільм базується на об'єктах суміжних прав. Наприклад, на виконанні. Для належної експлуатації кінематографічного твору

необхідно, щоби його виробники дотримувалися немайнових та майнових прав на ті об'єкти права інтелектуальної власності, які були використані під час створення кінофільму.

Загалом слід досконало вивчати зарубіжний досвід стосовно правової охорони кінематографічних творів, особливо тих країн, де вказані об'єкти приносять найбільше прибутку. Це показує існування надійної системи правової охорони прав та інтересів творців кінофільмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про державну підтримку кінематографії в Україні: Закон України від 23 березня 2017 р. №1977-VIII *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 20. Ст. 240.
2. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
3. Словник української мови: в 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні; редкол.: І.К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970-1980. Т. 10 : Т-Ф / ред. тому: А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк. 1979. 658 с.
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 3. Ст. 74.
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051 (дата звернення: 01.03.2023)
6. Європейська конвенція про спільне кінематографічне виробництво від 2 жовтня 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_136 (дата звернення: 01.03.2023).
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
8. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98?find=1&text=%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96#w11> (дата звернення: 01.03.2023).
9. Лубчук О. Кінематографічний твір як об'єкт права інтелектуальної власності. *InterConf*. 2021. № 84. С. 205–210.

10. An Act to amend the Copyright Act, S.C. 1997 (Assented to 25 April 1997). URL: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/40-3/bill/C-32/first-reading> (дата звернення: 01.03.2023).
11. Law on Author's Rights and on the Rights of Performers, Producers of Phonograms and Videograms and Audiovisual Communication Enterprises (No 85-660, of July 3, 1985). URL: https://internet-law.ru/law/int/nation_cleo/france/fr001en.pdf (дата звернення: 01.03.2023).
12. Безклубенко С. Кіна не буде. Тепер уже на "законній" підставі. *Віче*. 2000. № 3 (96). С. 86–99.
13. Райгородский Н.А. Авторское право на кинематографическое произведение. Ленинград: Изд-во Ленинградского ун-та, 1958. 64 с.
14. Павлов А.И. Авторское право на кинематографическое произведение в СССР: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва: 1972. 23 с.
15. Петров М.В. Авторское право на произведение кино и телевидения: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 1981. 22 с.
16. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20 листопада 2003 р. № 1296-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14. Ст. 192.
17. Бурлаков С.Ю. Поняття кінематографічного твору як об'єкта авторського права. *Наукові записки ХЕПУ*. 2005. № 1(2). С. 18–29.
18. Бурлаков С.Ю. Кінематографічний твір як об'єкт права інтелектуальної власності: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2008. 20 с.
19. Лубчук О. Поняття та ознаки аудіовізуального твору як об'єкта права інтелектуальної власності. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2019. Випуск 68. С. 220–230.
20. Чернышева С.А. Правовое регулирование авторских отношений в кинематографии и телевидении. Москва: Наука, 1984. 178 с.
21. Семенюк О.С. Складні об'єкти права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Хмельницький, 2021. 20 с.
22. Штефан А.С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту: монографія. Київ: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2017. 150 с.